

Αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της επιμόρφωσης δασκάλων του Νομού Αττικής στη διδακτική αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών

Σταματίνα Κ. Κουτσίλεου^α

^α Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΣΕΑΒ) – Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, matinakoutsileou@seab.gr

Περίληψη

Από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας αποκαλύπτεται ότι η επιμόρφωση των δασκάλων στις Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), τουλάχιστον με το περιεχόμενο που της προσδίδεται σήμερα, αν και καθοριστικός παράγοντας, δεν επαρκεί για την εδραίωση των ΤΠΕ στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Η αντιφατικότητα των ευρημάτων των σχετικών μελετών της βιβλιογραφίας παρέχει κίνητρο για την υλοποίηση μιας μικρής κλίμακας έρευνας αξιολόγησης της αποτελεσματικότητάς της, που ή θα τα επιβεβαιώνει ή θα διαφοροποιείται από αυτά. Ως εκ τούτου, η παρούσα (πιλοτική) ερευνητική μελέτη διερευνά, με χρήση ερωτηματολογίου, τις απόψεις δασκάλων δημόσιων Δημοτικών σχολείων του Ν. Αττικής για την αποτελεσματικότητα της (Α' και Β' επιπέδου) επιμόρφωσής τους στις ΤΠΕ αναφορικά με: α) παράγοντες που επιδρούν αρνητικά στη διδακτική αξιοποίηση των ΤΠΕ, β) συχνότητα εφαρμογής των ΤΠΕ στην τάξη και γ) βαθμό γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανότητάς τους στη χρήση των ΤΠΕ. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι σε γενικές γραμμές οι δάσκαλοι αξιολογούν θετικά την αποτελεσματικότητα της επιμόρφωσής τους στις ΤΠΕ, παρά τους εξωτερικούς παράγοντες που παρακωλύουν την εκπαιδευτική χρήση τους.

© 2015 Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών

Λέξεις-κλειδιά: επιμόρφωση, Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), αξιολόγηση, αποτελεσματικότητα, Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

doi:

Abstract

By studying the relevant literature review it is revealed that teachers' in-service training in the Information and Communication Technologies (ICT), at least in the way it is carried out nowadays, although it consists a determinant factor, is not sufficient enough for the successful integration of the ICT in the Primary Education. The contradictory findings of the literature studies offer an incentive for the implementation of a small scale evaluation research (of the effectiveness of the ICT in the Primary Education) that will confirm these findings or vary from them. Therefore, this (pilot) research study has examined, by using a questionnaire, the opinions of teachers from public schools of the Prefecture of Attica about the effectiveness of their (A-level and B-level) Training in the ICT in relation to: a) factors that have a negative impact on the educational use of the ICT, b) frequency of application of the ICT in the classroom and c) level of knowledge, skills and ability to use the ICT. Broadly speaking, the results reveal that the teachers' evaluation of the effectiveness of their training in the ICT is positive, despite the external factors that impede the educational use of the ICT.

© 2015 Hellenic Academic Libraries Link

Keywords: training, Information and Communication Technologies (ICT), evaluation, effectiveness, Primary Education

1. Εισαγωγή

Στις μέρες μας, η κοινωνία αλλάζει με επιταχυνόμενο ρυθμό, ωστόσο οι αλλαγές στην παιδεία καθυστερούν, δημιουργώντας ένα χάσμα (Καλογιαννάκης και Παπαδάκης, 2007). Ο Fullan (2007, όπως αναφέρεται στους Σέρρη και Κουτρομάνο, 2013), πρεσβεύει πως η επιτυχής εφαρμογή οποιουδήποτε νεωτερισμού στην εκπαίδευση συναρτάται κατεξοχήν προς τις πράξεις, τα πιστεύω και τις στάσεις των εκπαιδευτικών απέναντί τους, οι οποίες και καθορίζονται από την επιμόρφωσή τους. Πράγματι, σύμφωνα και με τους Γιαννιμίς, Παπασταμάτις, Valkanos & Anastasiou (2011), οι αλλαγές στην εκπαίδευση απορρέουν από μεταβολές στις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών· σημαντικά εργαλεία τροποποίησης των αντιλήψεών τους συνιστούν η ενεργητική συμμετοχή τους στη διαδικασία εφαρμογής των καινοτομιών και η επιμόρφωση, η οποία θεωρείται ότι συμβάλλει καθοριστικά τόσο στην αποτελεσματικότητα του σχολείου, όσο και στην ανανέωση, στον εκσυγχρονισμό της εκπαίδευσης, καθώς και στην επαγγελματική επάρκεια και αυτονομία των εκπαιδευτικών.

Αναμφισβήτητα, η ανάγκη για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών έχει καταστεί ακόμα πιο επιτακτική, λόγω της εισχώρησης των ΤΠΕ¹ στην εκπαίδευση (Σέρρης και Κουτρομάνος, 2013). Για να ικανοποιηθεί η προαναφερθείσα ανάγκη, τις δύο τελευταίες δεκαετίες αναπτύχθηκαν στην Ελλάδα επιμορφωτικές δράσεις για την κατάρτιση των εκπαιδευτικών στις ταχύτερα εξελισσόμενες ΤΠΕ, με απώτερο στόχο τη χρησιμοποίησή τους στην τάξη. Ας σημειωθεί ότι η επιμόρφωση στις ΤΠΕ συνιστά «τυπική επιμόρφωση», *ως μορφή επιμόρφωσης που παρέχεται στους εκπαιδευτικούς οι οποίοι εργάζονται στο πλήρως θεσμοθετημένο και ιεραρχικά δομημένο εκπαιδευτικό σύστημα και στοχεύει στη συνολική ή επιμέρους και ανά γνωστικό αντικείμενο στήριξή τους ως επαγγελματιών, με βάση ανάγκες που ιεραρχούνται πρωτίστως από το σύστημα και δευτερευόντως από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς* (Μπαγάκης, 2011).

Τα επιμορφωτικά προγράμματα της προηγούμενης δεκαετίας για τους εκπαιδευτικούς στην Ελλάδα (2002-2008, «Επιμόρφωση ΤΠΕ Α' επιπέδου»), εξαιτίας των προτεραιοτήτων που έθετε το εκπαιδευτικό σύστημα, επικεντρώνονταν μόνο στην κατάκτηση των βασικών δεξιοτήτων στις ΤΠΕ (εισαγωγικές έννοιες πληροφορικής, χρήση προσωπικού Η/Υ, επεξεργασία κειμένου, υπολογιστικά φύλλα, διαδίκτυο και επικοινωνίες), ενώ παρέβλεπαν τόσο την παιδαγωγική χρήση και αξιοποίηση των ΤΠΕ όσο και την ένταξή τους στη διδασκαλία. Ωστόσο, σύμφωνα με το Γιαβρίμη (2013), οι έρευνες που διεξήχθησαν διακρίβωσαν αλλαγές στο επίπεδο γνώσεων και δεξιοτήτων και επέκταση της χρήσης των ΤΠΕ στη διδακτική πρακτική από τους επιμορφωθέντες εκπαιδευτικούς. Παρόλα αυτά το διδακτικό έργο δεν υποστηριζόταν επαρκώς από τις ΤΠΕ (Giannimidis et al., 2011), η οργάνωση των επιμορφωτικών προγραμμάτων χαρακτηριζόταν προβληματική, ενώ διατυπώνονταν αμφιβολίες και για την αποτελεσματικότητά τους.

Έτσι, στο τέλος της πρώτης δεκαετίας του 21ου αιώνα (το 2008) -παράλληλα με την έναρξη προγραμμάτων εκπαίδευσης επιμορφωτών- ξεκίνησε (και συνεχίζεται έως και σήμερα) η υλοποίηση ενός μακροπρόθεσμου προγράμματος που στοχεύει στην παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία· είναι η «Επιμόρφωση ΤΠΕ Β' επιπέδου», δηλαδή η επιμόρφωση στη χρήση των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη. Σημαίνει ότι ο εκπαιδευτικός κατανοεί τις μεθόδους διδακτικής αξιοποίησης των ΤΠΕ, ενεργοποιεί τους μαθητές του να μαθαίνουν με τη χρήση των ΤΠΕ, ενημερώνεται για την εκπαιδευτική χρήση και αποτελεσματική αξιοποίηση των εκπαιδευτικών λογισμικών, τέλος, προβαίνει στο σχεδιασμό εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων με γνώμονα την παιδαγωγικά ορθή αξιοποίηση των ΤΠΕ στη σχολική τάξη (Κομίνης 2010). Προαπαιτούμενο για τη συμμετοχή σ αυτήν είναι η επιτυχημένη ολοκλήρωση του Α' επιπέδου επιμόρφωσης και η πιστοποίηση μέσω εξετάσεων.

Παράλληλα, εξίσου αναγκαία με την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών -ιδιαίτερα σε περιόδους οικονομικών δυσχερειών, όπως η τωρινή, που επιβάλλει την ορθολογική διαχείριση των οικονομικών, εκπαιδευτικών και ανθρώπινων πόρων, την εξομάλυνση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων και την ανάπτυξη μεθόδων για μια πιο αποτελεσματική εκπαιδευτική εμπειρία- κρίνεται και η «(εκπαιδευτική) αξιολόγηση»· δηλαδή «*μια συστηματική διαδικασία επεξεργασίας, ανάλυσης και ερμηνείας δεδομένων, που αφορούν συγκεκριμένα αντικείμενα, με απώτερο σκοπό την ανατροφοδότηση των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και προσπαθειών με χρήσιμες πληροφορίες*» (Μακράκης, 1998). Επομένως, δικαιολογημένα η «αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των εκπαιδευτικών επιμορφωτικών προγραμμάτων» ανάγεται σε ύψιστης σημασίας ζήτημα για τις εφαρμοζόμενες εκπαιδευτικές πολιτικές τόσο διεθνώς όσο και στην Ελλάδα, όπου η αποτελεσματικότητα χρήσης και ένταξης των ΤΠΕ επίσης συνιστά ζητούμενο για το Νέο Σχολείο (Γιαβρίμης, 2013).

¹ Ως ΤΠΕ χαρακτηρίζονται οι «σύγχρονες ψηφιακές τεχνολογίες που, με κεντρικά στοιχεία τους υπολογιστές και τα δίκτυα υπολογιστών, επιτρέπουν την κωδικοποίηση, επεξεργασία, αποθήκευση, αναζήτηση, ανάκληση και μετάδοση της πληροφορίας σε ψηφιακή μορφή» (Πλεύρης, 2007).

Από τη βιβλιογραφική επισκόπηση προέκυψε ότι κοινή συνιστώσα των περισσότερων ελληνικών εμπειρικών ερευνών για τους επιμορφωθέντες εκπαιδευτικούς αποτελεί η παραδοχή ότι η ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην καθημερινή διδακτική πρακτική είναι στοιχείο εκ των ων ουκ άνευ για το Νέο Σχολείο και ότι η επιτυχία της προϋποθέτει τη διερεύνηση και αναδιαμόρφωση των πεποιθήσεων και πρακτικών των εκπαιδευτικών σχετικά με τη μαθησιακή διαδικασία και το ρόλο τους σ' αυτήν (Καλογιαννάκης και Παπαδάκης, 2007, Giannimis et al, 2011). Επιπρόσθετα, οι εκπαιδευτικοί ανάγονται σε κύριους συντελεστές των εκπαιδευτικών καινοτομιών, ιδιαίτερα οι επιμορφωθέντες στις ΤΠΕ, ως κατεξοχήν υπεύθυνοι για την ουσιαστική αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ο καθοριστικής σημασίας ρόλος του εκπαιδευτικού είναι αδιαμφισβήτητος, όπως και το ότι η χρήση των ΤΠΕ συνιστά πλέον αναπόσπαστο (σε καθημερινή βάση και όχι περιστασιακά) στοιχείο της εκπαιδευτικής διαδικασίας στα ελληνικά σχολεία (Μητσιοπούλου και Βεκύρη, 2011). Πράγματι, τα τελευταία χρόνια η ερευνητική κοινότητα δεν ξετάζει πια εάν και κατά πόσο οι ΤΠΕ θα πρέπει να ενσωματωθούν στην υποχρεωτική εκπαίδευση, αλλά μάλλον διερευνά τις μορφές ΤΠΕ που χρησιμοποιούνται στην εκπαίδευση και τους τρόπους με τους οποίους θα καθίσταται αποτελεσματική η χρήση τους, εφόσον μάλιστα η ενσωμάτωσή τους στην καθημερινή πρακτική των εκπαιδευτικών αποτελεί μια ιδιαίτερα δύσκολη, επίπονη και χρονοβόρα διαδικασία, επίκεντρο της οποίας είναι ο ίδιος ο εκπαιδευτικός (Kalogiannakis, 2010). Σε κάθε περίπτωση, προβάλλει το αίτημα για επιμόρφωση παιδαγωγικού χαρακτήρα (Β' επίπεδο) στις Νέες Τεχνολογίες, που ισοδυναμεί και με την πλέον αποτελεσματική επιμόρφωση για τους εκπαιδευτικούς, αφού οι ερευνητές συμφωνούν ότι η επιμόρφωση που προσφέρει τεχνικές και μόνο δεξιότητες δε φαίνεται να εγγυάται την εκπαιδευτική χρήση των ΤΠΕ» (Γιαβρίμης 2013, Δόκου 2012, Giannimis et al, 2011, Ντίλιου και Κουτούζης, 2011, Μητσιοπούλου και Βεκύρη, 2011, Καλογιαννάκης και Παπαδάκης 2007).

Συνεκτιμώντας το θεωρητικό πλαίσιο και την προηγηθείσα κριτική αποτίμηση της βιβλιογραφίας, η πιλοτική έρευνα διεξήχθη, καταρχάς, γιατί η βιβλιογραφική ανασκόπηση εμπειρικών μελετών για τις απόψεις των δασκάλων για την αποτελεσματικότητα της επιμόρφωσής τους στις ΤΠΕ έχει αναδείξει ενδιαφέροντα ευρήματα (άλλοτε συγκλίνοντα και άλλοτε αποκλίνοντα) που χρήζουν (έστω και σε περιορισμένη κλίμακα) περαιτέρω διερεύνησης, ώστε είτε να επιβεβαιωθούν είτε να απορριφθούν, με παράλληλο εμπλουτισμό της βιβλιογραφίας με πιο πρόσφατα ευρήματα. Επίσης, επιχείρησε να αποτυπώσει τις γνώμες/απόψεις/πεποιθήσεις των εκπαιδευτικών ΠΕ συγκεκριμένα, γιατί: α) οι δάσκαλοι αποτελούν έναν εκ των πλέον σημαντικών συνδετικών κρίκων ανάμεσα στην κοινωνία και στις επερχόμενες γενιές, β) χάρη στην πολύωρη καθημερινή επαφή τους με τους μαθητές έχουν πληρέστερη εικόνα τόσο για εκείνους όσο και για το εκπαιδευτικό σύστημα, γ) σε προηγούμενες μελέτες έχουν υποδειχθεί ως παράμετρος που ενίοτε δρα ανασταλτικά τόσο στην επιτυχή εισαγωγή των ΤΠΕ στην εκπαίδευση όσο και στην καθιέρωση καινοτόμων δράσεων (Giannimis et al., 2011).

Ο σκοπός της έρευνας ήταν η διερεύνηση των απόψεων των δασκάλων σχετικά με την αποτελεσματικότητα προγραμμάτων επιμόρφωσής τους (Α' ή/και Β' επιπέδου) στις ΤΠΕ. Ο ερευνητικός στόχος ήταν η στατιστική περιγραφή των απόψεων των δασκάλων αναφορικά με την αποτελεσματικότητα της επιμόρφωσής τους (Α' ή/και Β' επιπέδου) στην αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πράξη, καθώς και των (αρνητικά) επιδρώντων παραγόντων στη διδακτική αξιοποίηση των ΤΠΕ (Γιαβρίμης, 2013, «απόψεις των εκπαιδευτικών για την αποτελεσματικότητα της επιμόρφωσής τους στις ΤΠΕ στην ανάπτυξη διδακτικών πρακτικών»). Τα ερευνητικά ερωτήματα ήταν:

1. Οι απόψεις των επιμορφωθέντων στις ΤΠΕ δασκάλων για την εκπαιδευτική χρήση και αξιοποίηση των ΤΠΕ σε σχέση με (αρνητικά) επιδρώντες παράγοντες όπως: ο χρόνος προετοιμασίας, οργάνωσης και υλοποίησής τους, η επιμόρφωσή τους στις Νέες Τεχνολογίες και οι γνώσεις χρήσης τους, η τεχνική υποστήριξη των εκπαιδευτικών και η υποστήριξη κατά τη διδακτική αξιοποίησή των ΤΠΕ, η στήριξη από τη σχολική ηγεσία (Γιαβρίμης, 2013, Giannimis et al., 2011, Ντίλιου και Κουτούζης, 2011, Κοκκινάκη, 2010, Μητσιοπούλου και Βεκύρη, 2011).
2. Η συχνότητα εφαρμογής των ΤΠΕ στην τάξη -από τους επιμορφωθέντες στις ΤΠΕ δασκάλους- για χρήσεις όπως: δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού, συμμετοχή σε σχολικές δραστηριότητες, (χρήση εκπαιδευτικού λογισμικού για) εμπλουτισμό της διδασκαλίας, (ένταξη των ΤΠΕ σε) διδακτικά σενάρια, (χρήση προβολέα ή PowerPoint) για παρουσίαση της διδασκαλίας (Giannimis et al., 2011, Καλογιαννάκης και Παπαδάκης, 2007).
3. Ο βαθμός κατάρκτησης γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανότητας χρήσης -από τους επιμορφωθέντες στις ΤΠΕ δασκάλους- των (συγκεκριμένων μορφών) ΤΠΕ όπως: εκπαιδευτικών λογισμικών, εφαρμογών γραφείου, εκπαιδευτικών σεναρίων διδασκαλίας, τεχνολογιών διαδικτύου και εφαρμογών Web 2.0 (Σημαιολογικού Ιστού), έντυπου υλικού μέσω υπολογιστή (Σέρργης και Κουτρομάνος, 2013).

Αναφορικά με την εννοιολογική αποσαφήνιση των όρων των ερευνητικών ερωτημάτων, ως «αποτελεσματικότητα της επιμόρφωσης στις ΤΠΕ» νοείται η ικανοποίηση κριτηρίων όπως: «ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών απέναντι στη σπουδαιότητα των ΤΠΕ, ικανότητα χρήσης των ΤΠΕ και εφαρμογή των ΤΠΕ στην τάξη» (Γιαβρίμης, 2013). Εν προκειμένω μελετήθηκαν μόνο τα δύο από τα τρία προηγούμενα κριτήρια, η ικανότητα χρήσης και η εφαρμογή των ΤΠΕ στην τάξη. Όσον αφορά τους «(αρνητικά) επιδρώντες παράγοντες στη διδακτική αξιοποίηση των ΤΠΕ», διερευνήθηκαν συγκεκριμένοι επιδρώντες παράγοντες, ειδικότερα: χρόνος (προετοιμασίας και υλοποίησης), υποστήριξη (τεχνική και διδακτική), σχολική ηγεσία, επιμόρφωση και γνώσεις στις Νέες Τεχνολογίες. Τέλος, «αξιοποίηση (από τους εκπαιδευτικούς) των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πράξη» σημαίνει: *«εκμάθηση των αρχών παιδαγωγικής αξιοποίησης των ΤΠΕ, απόκτηση δεξιοτήτων, κατά κλάδο εκπαιδευτικών, για την παιδαγωγική αξιοποίηση εκπαιδευτικού λογισμικού και εργαλείων γενικής χρήσης και καλλιέργεια του τρίπτυχου γνώσεις-δεξιότητες-στάσεις»* (<http://b-epipedo2.cti.gr/el-GR/>) (η διερεύνηση επικεντρώθηκε στην απόκτηση δεξιοτήτων).

2. Μέθοδος

Η έρευνα ήταν περιγραφική και διεξήχθη με την ποσοτική μέθοδο συλλογής πρωτογενών δεδομένων, η οποία και επελέγη ως η προσφορότερη μέθοδος διεξαγωγής της, γιατί περιγράφει τάσεις με χρήση προβλέψεων προγενέστερων ερευνών. Περαιτέρω, εκτιμήθηκε ότι ο συνδυασμός του στέρεου θεωρητικού πλαισίου της βιβλιογραφικής ανασκόπησης με την αμερόληπτη και αντικειμενική (μέσω στατιστικής) ερμηνεία των ποσοτικών δεδομένων (που συγκεντρώθηκαν με χρήση ερωτηματολογίου) θα συνέβαλε στο να εξαχθούν τελικά με ασφάλεια τα ερευνητικά συμπεράσματα.

Η επιλογή του δείγματος έγινε με δειγματοληψία χιονοστιβάδας (Robson, 2010), βάσει της οποίας αρχικά επελέγησαν τέσσερις δασκάλες διαφορετικών σχολείων, οι οποίες και ενημερώθηκαν ώστε να λειτουργήσουν ως «πληροφορητές». Μέσω αυτών προσδιορίστηκαν και άλλα μέλη του πληθυσμού-στόχου, τα οποία με τη σειρά τους χρησιμοποιήθηκαν ως «πληροφορητές».

Αναφορικά με την ερευνητική διαδικασία, καταβλήθηκαν προσπάθειες για τη διασφάλιση της αξιοπιστίας και της εγκυρότητάς της. Ειδικότερα, για να εξασφαλιστεί η σαφήνεια των ερωτημάτων, ώστε να είναι όσο το δυνατόν πιο κατανοητά από τους συμμετέχοντες, το αρχικό ερωτηματολόγιο χορηγήθηκε πιλοτικά σε δύο εκπαιδευτικούς ΠΕ. Ο εν λόγω προέλεγχος επέφερε μικροδιορθώσεις στη διατύπωση των ερωτήσεων (κυρίως με προσθήκες επεξηγήσεων). Στη συνέχεια, το ερωτηματολόγιο επιδόθηκε σε τέσσερις δασκάλες διαφορετικών σχολείων, οι οποίες με τη σειρά τους διένειμαν το ερωτηματολόγιο σε συναδέλφους τους εκπαιδευτικούς. Συγκεκριμένα, χορηγήθηκαν πενήντα ερωτηματολόγια με οδηγίες (στην αρχική σελίδα του ερωτηματολογίου) για τη συμπλήρωσή τους (πλέον των οδηγιών που είχαν προφορικά δοθεί στις δασκάλες-συνδέσμους), γιατί τα αυτό-συμπληρούμενα ερωτηματολόγια απαιτούν παροχή επιπρόσθετων διευκρινίσεων ή/και επίλυση ενδεχόμενων αποριών (Robson, 2010). Οι εν λόγω δασκάλες μερίμνησαν (με επιτόπια παρουσία) για τη χορήγηση και συγκέντρωση των ερωτηματολογίων σε εύλογο χρονικό διάστημα. Τελικά επεστράφησαν συμπληρωμένα σαράντα τέσσερα ερωτηματολόγια.

Το μέσο συγκέντρωσης των δεδομένων της πιλοτικής έρευνας ήταν το ερωτηματολόγιο (βλ. ενότητα 5). Στην πρώτη σελίδα του ερωτηματολογίου ενσωματώθηκε μια επιστολή, η οποία συντάχθηκε σε πιο προσωπικό ύφος, ενώ παράλληλα δόθηκε κίνητρο για τη συμπλήρωσή του, γνωστοποιήθηκαν στοιχεία επικοινωνίας με την ερευνήτρια κ.ά., ώστε να αποφέρει ένα υψηλότερο ποσοστό απαντήσεων. Στις υπόλοιπες τρεις σελίδες του περιλαμβάνει 25 ερωτήσεις, οι οποίες επελέγησαν αυτούσιες ή διασκευάστηκαν μερικώς, από ερωτηματολόγια που είχαν ήδη χρησιμοποιηθεί σε συναφείς ελληνικές έρευνες (Γιαβρίμης, 2013· Σέρρης και Κουτρομάνος, 2013) και διακρίνεται σε τέσσερις ενότητες (ενότητες Α-Δ). Η ενότητα Α περιλαμβάνει 6 ερωτήσεις (ερ. 1-6) κλειστού τύπου που εξετάζουν τα ατομικά/δημογραφικά στοιχεία των συμμετεχόντων (φύλο, ηλικία, έτη προϋπηρεσίας) και το βαθμό επιμόρφωσης των δασκάλων στις ΤΠΕ (επίπεδο και πιστοποιητικό επιμόρφωσης). Οι υπόλοιπες τρεις ενότητες (Β, Γ, Δ) περιέχουν 19 ερωτήσεις 5βαθμης κλίμακας, τύπου Likert, που διερευνούν τις απόψεις των δασκάλων για τα εξής: ενότητα Β. «Παράγοντες που επηρεάζουν αρνητικά τη διδακτική αξιοποίηση των ΤΠΕ» (ερ. 7-13, αντλήθηκαν από: Γιαβρίμη 2013, Μητσιοπούλου και Βεκύρη, 2011, Γιαννιμίς et al., 2011, Ντίλιου και Κουτούζης, 2011, Κοκκινάκη, 2010), ενότητα Γ. «Συχνότητα εφαρμογής ΤΠΕ στην τάξη» (ερ. 14-18, από Γιαβρίμη, 2013), ενότητα Δ. «Γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητα χρήσης των ΤΠΕ (στη διδασκαλία)» [ερ. 19-24, από Σέρρη και Κουτρομάνο, 2013, και η γενική ερώτηση (ερ. 25), από Γιαβρίμη, 2013].

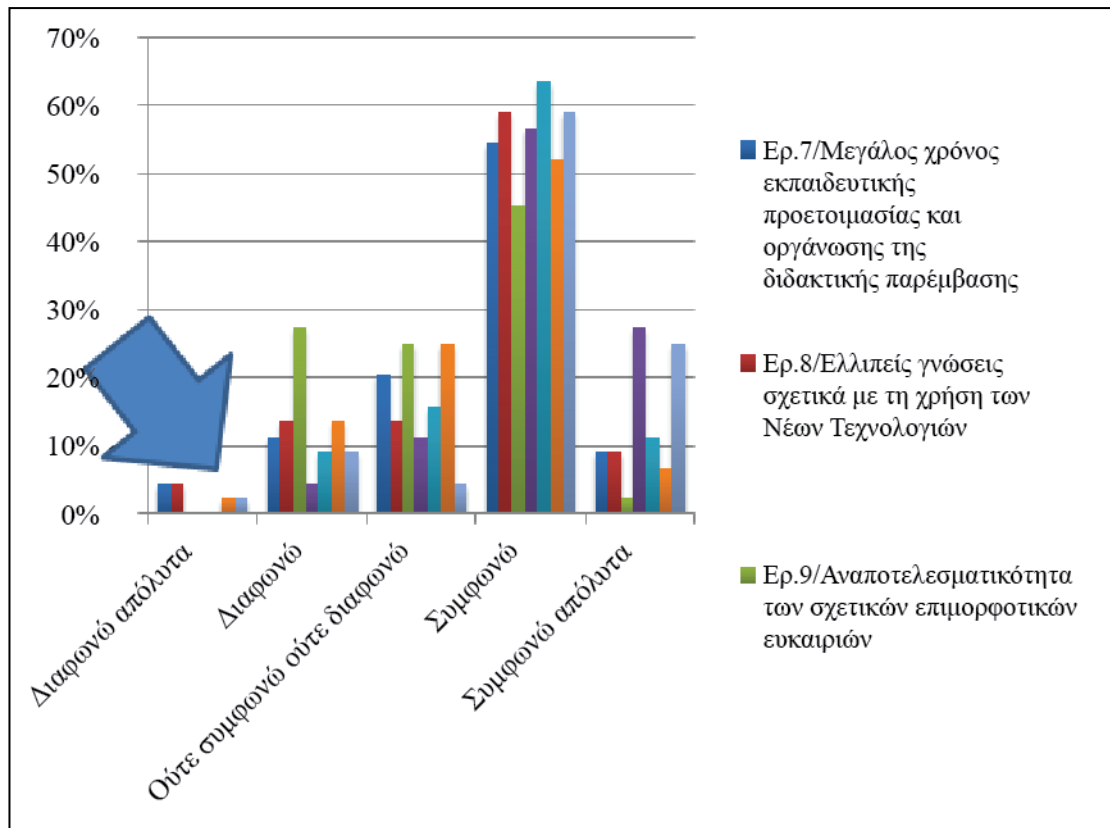
Αναφορικά με την αξιοπιστία και την εγκυρότητα των μετρήσεων του εργαλείου, επισημαίνεται ότι διαμορφώθηκε βάσει πολύ πρόσφατων αντίστοιχων εργαλείων (δηλαδή συμμορφώνεται με το κριτήριο χρήσης κλιμάκων μέτρησης από τη χορήγηση των οποίων δεν έχει παρέλθει 5ετία). Επιπλέον, τα εν λόγω εργαλεία είχαν χρησιμοποιήσει επαρκείς κλίμακες μέτρησης και είχαν υψηλό (.6 ή μεγαλύτερο) θετικό συντελεστή άλφα (ενδεικτικά βλ. Σέργης και Κουτρομάνος, 2013, με συντελεστή $\alpha=0.900$).

Για την καταχώριση, αποδελτίωση και ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας χρησιμοποιήθηκε το πρόγραμμα Excel και το Στατιστικό Πακέτο Ανάλυσης Δεδομένων SPSS 21. Στην επόμενη ενότητα απεικονίζονται τα αποτελέσματα σε διαγράμματα περιγραφικής ανάλυσης, συγκεκριμένα σε «στήλες» (για τα συγκεντρωτικά αποτελέσματα) και σε «κυκλικά διαγράμματα (πίτες)» (για αποτύπωση των απαντήσεων σε επιλεγμένες ερωτήσεις του ερωτηματολογίου).

3. Αποτελέσματα

Τα υποκείμενα της πιλοτικής έρευνας (δηλ. οι συμμετέχοντες) ήταν σαράντα τέσσερις δάσκαλοι που υπηρετούσαν σε σχολεία του Νομού Αττικής και είχαν επιμορφωθεί στις ΤΠΕ (επιμόρφωση Α' ή/και Β' επιπέδου). Οι άντρες ήταν δεκατρείς (30%) και οι γυναίκες ήταν τριάντα μία (70%). Το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετεχόντων (52,3%) ανήκε στην ηλικιακή ομάδα από 46 έως 55 έτη, ενώ το μικρότερο ποσοστό (4,5 %) στην ηλικιακή ομάδα από 56 έως 65 έτη. Σε ποσοστό 55% είχαν από 21 και άνω έτη προϋπηρεσίας, ενώ μόλις 2% είχε έως πέντε έτη προϋπηρεσία. Επίσης, το 57% είχε παρακολουθήσει το Α' επίπεδο, ενώ το 43% και το Β' επίπεδο Επιμόρφωσης στις ΤΠΕ. Από τους συμμετέχοντες, το 84% είχε μόνο Α' επιπέδου πιστοποίηση, ενώ το υπόλοιπο 16% είχε πιστοποιηθεί και στο Β' επίπεδο.

Στο Γράφημα 1, αποτυπώνονται συνολικά τα ποσοστά που συγκεντρώνουν οι απαντήσεις στις επτά ερωτήσεις (ενότητα Β) του ερωτηματολογίου, αναφορικά με τους «παράγοντες που επηρεάζουν αρνητικά την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη». Βάσει αυτών, οι συμμετέχοντες συμφωνούν (σε ποσοστά > 50%) ως προς τους έξι από τους επτά παράγοντες. Το μεγαλύτερο ποσοστό (64%) συγκεντρώνει «η έλλειψη υποστήριξης των εκπαιδευτικών στη διδακτική αξιοποίηση των ΤΠΕ», στη συνέχεια ισοψηφούν (με 59%) «οι ελλειψείς γνώσεις χρήσης των Ν.Τ.» και «ο απαιτούμενος διδακτικός χρόνος αξιοποίησής τους στην τάξη», ενώ ακολουθούν «το έλλειμμα τεχνικής υποστήριξης των εκπαιδευτικών» (57%), «ο απαιτούμενος χρόνος προετοιμασίας και οργάνωσης της διδακτικής παρέμβασης» (55%) και «ο (χαμηλός) βαθμός στήριξης των εκπαιδευτικών από τη σχολική ηγεσία» (52%). Τελευταία κατατάσσεται «η αναποτελεσματική επιμόρφωση» (Ερ. 9) με την οποία συμφωνεί το 46%, ενώ το 27% διαφωνεί και ο ένας στους τέσσερις (το 25%) είναι ουδέτερος απέναντί της (βλ. Γράφημα 2).

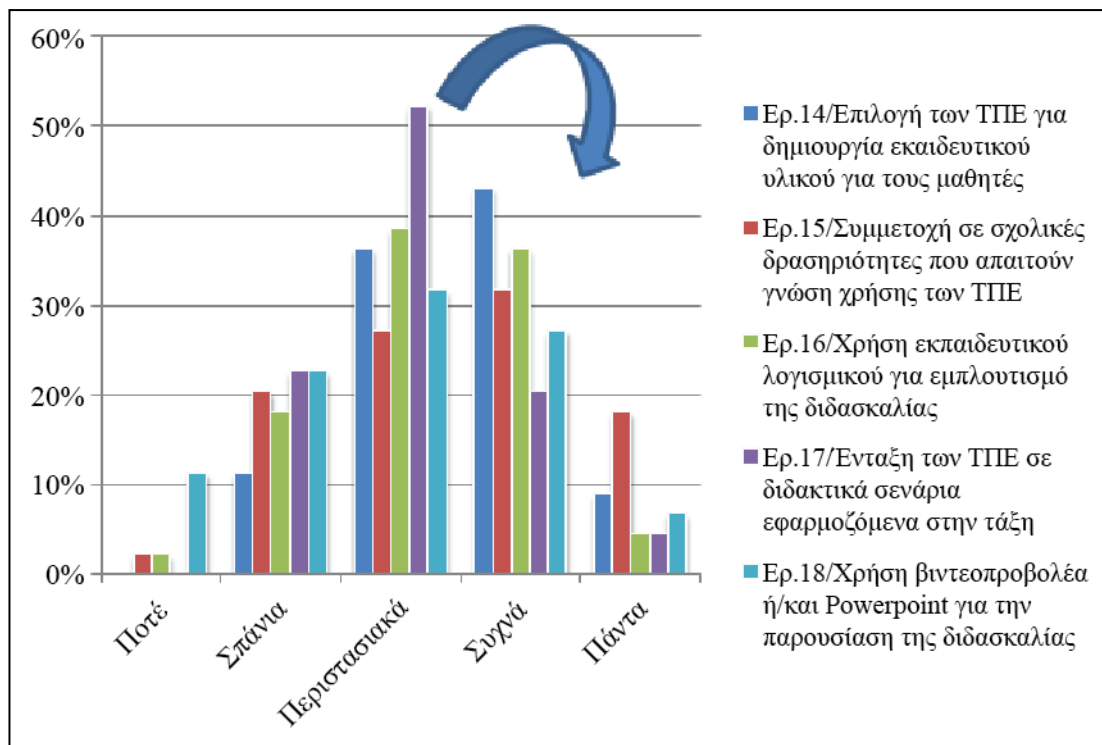

Γράφημα 1. Συγκεντρωτικά ποσοστά για τους παράγοντες που επηρεάζουν αρνητικά τη διδακτική αξιοποίηση των ΤΠΕ

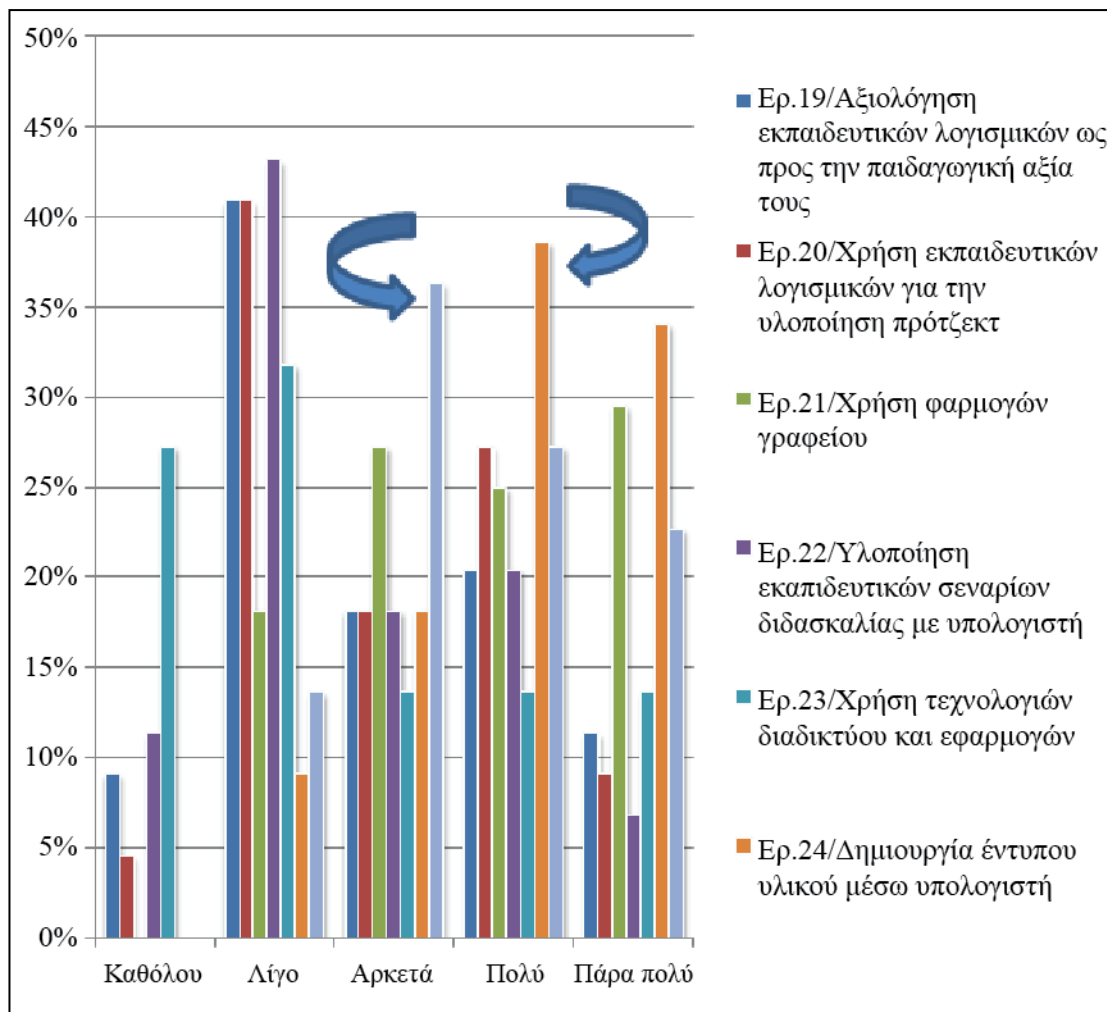
Γράφημα 2. Η αναποτελεσματική επιμόρφωση επηρεάζει αρνητικά τη διδακτική αξιοποίηση των ΤΠΕ

Στο Γράφημα 3, αποτυπώνονται συνολικά τα ποσοστά που συγκεντρώνουν οι απαντήσεις στις πέντε ερωτήσεις (ενότητα Γ) του ερωτηματολογίου για την «εφαρμογή των ΤΠΕ στην τάξη». Όπως φαίνεται, οι συμμετέχοντες χρησιμοποιούν «περιστασιακά» τις ΤΠΕ στην τάξη, και μάλιστα τα «διδασκαστικά σενάρια» συγκεντρώνουν υψηλό ποσοστό προτίμησης (52% τα χρησιμοποιούν περιστασιακά, έναντι των υπολοίπων που έπονται σε ποσοστά). Βάσει των ποσοστών, η «περιστασιακή» εφαρμογή των ΤΠΕ λαμβάνει χώρα ως εξής (με φθίνουσα σειρά): «εκπαιδευτικό λογισμικό για εμπλουτισμό της διδασκαλίας» (39%), «δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού για τους μαθητές τους» (36%), «προβολέας ή PowerPoint για παρουσίαση της διδασκαλίας» (32%), «συμμετοχή σε σχολικές δραστηριότητες που χρησιμοποιούν ΤΠΕ» (27%). Ωστόσο, «συχνά» εφαρμόζουν τις ΤΠΕ στην τάξη: το 43% των συμμετεχόντων, για τη «δημιουργία μαθησιακού υλικού», το 36%, κάνοντας «χρήση εκπαιδευτικού λογισμικού» και το 32%, «συμμετέχοντας σε σχολικές δραστηριότητες που απαιτούν γνώσεις χρήσης τους».

Γράφημα 3. Συγκεντρικά ποσοστά συχνότητας εφαρμογής ΤΠΕ στην τάξη [για συγκεκριμένες (μορφές και χρήσεις)]

Στο Γράφημα 4, αποτυπώνονται συνολικά τα ποσοστά που συγκεντρώνουν οι απαντήσεις στις επτά ερωτήσεις (ενότητα Δ) του ερωτηματολογίου σχετικά με το «βαθμό (κατάκτησης ή βελτίωσης) γνώσεων και δεξιοτήτων, καθώς και ικανότητας, χρήσης των ΤΠΕ». Όπως διαπιστώνεται, οι συμμετέχοντες μπορούν να «χρησιμοποιούν τους υπολογιστές για να δημιουργούν έντυπο υλικό για τους μαθητές τους», σε σχετικά υψηλά ποσοστά, «πολύ» (39%) και «πάρα πολύ» (34%). Επίσης, είναι σε θέση να χρησιμοποιούν εφαρμογές γραφείου «πάρα πολύ» (30%), ωστόσο ένα παρόμοιο ποσοστό (32%) συμμετεχόντων αισθάνεται «λίγο» μόνο ικανό να «χρησιμοποιεί τις τεχνολογίες διαδικτύου και σημασιολογικού ιστού (Web 2.0)». Μάλιστα, ένα ποσοστό της τάξης του 27% δεν έχει «καθόλου» αποκτήσει ή βελτιώσει γνώσεις και δεξιότητες στις τεχνολογίες διαδικτύου και ιστού. Επιπρόσθετα, (πλέον της προηγούμενης) για δύο ακόμα από τις έξι μορφές των ΤΠΕ οι συμμετέχοντες νιώθουν ότι έχουν «λίγες» γνώσεις ή/και δεξιότητες χρήσης, συγκεκριμένα για τις εξής: «εκπαιδευτικά σενάρια διδασκαλίας» (43%) και «εκπαιδευτικά λογισμικά (41%).

Γράφημα 4. Συγκεντρωτικά ποσοστά βαθμού γνώσεων, δεξιοτήτων, ικανότητας χρήσης (συγκεκριμένων μορφών) ΤΠΕ

Περαιτέρω, αξίζει να καταγραφούν τα ποσοστά απαντήσεων στο τελευταίο ερώτημα (Er. 25), από τα οποία (βλ. Γράφημα 5) διαπιστώνεται ότι: 14% από τους συμμετέχοντες «λίγο» μπορούν να «χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ επαρκώς, ώστε να διδάσκουν πιο ελκυστικά και αποτελεσματικά τους μαθητές τους». Αντιθέτως, σε σχεδόν διπλάσιο ποσοστό (27%) μπορούν «πολύ», ενώ το 36% είναι «αρκετά» ικανό και το 23% «πάρα πολύ» ικανό να χρησιμοποιεί αποτελεσματικά στην τάξη τις ΤΠΕ.

Γράφημα 5. Ικανότητα χρήσης ΤΠΕ για πιο ελκυστική και αποτελεσματική διδασκαλία

Ολοκληρώνοντας, για να χαρακτηριστούν έγκυρες οι απαντήσεις των εκπαιδευτικών και για να θεωρηθούν τα ερευνητικά αποτελέσματα αξιόπιστα, εκτιμήθηκε η τιμή του δείκτη αξιοπιστίας Cronbach α , ο οποίος αποφαίνεται για την ομοιογένεια μιας χρησιμοποιούμενης κλίμακας. Πράγματι, ο συντελεστής αξιοπιστίας εσωτερικής συνοχής ή συνάφειας για τις ερωτήσεις της ενότητας Β (του ερωτηματολογίου) ήταν 0,708, για τις ερωτήσεις της ενότητας Γ ήταν 0,852 και για τις ερωτήσεις της ενότητας Δ ήταν 0,832994, δηλαδή ξεπέρασε το κατώφλι του 0,7 και για τις τρεις υποκλίμακες (Β, Γ, Δ) του ερευνητικού εργαλείου μέτρησης, οπότε επιτρέπει τον ασφαλή χειρισμό των αποτελεσμάτων.

4. Συζήτηση-Συμπεράσματα

Τα ευρήματα ανά ερευνητικό ερώτημα ήταν τα ακόλουθα:

1. Οι συμμετέχοντες αξιολόγησαν και τους επτά (επιδρώντες) παράγοντες ως αρνητικούς για τη διδακτική αξιοποίηση των ΤΠΕ. Βάσει των αποτελεσμάτων, οι παράγοντες κατατάσσονται ιεραρχικά ως εξής (με φθίνουσα σειρά, από τον περισσότερο στο λιγότερο αρνητικό): «η έλλειψη υποστήριξης των εκπαιδευτικών στη διδακτική αξιοποίηση των ΤΠΕ», «οι ελλείψεις γνώσεις χρήσης των Νέων Τεχνολογιών» και «ο απαιτούμενος διδακτικός χρόνος αξιοποίησης των ΤΠΕ στην τάξη», «το έλλειμμα τεχνικής υποστήριξης στους εκπαιδευτικούς», «ο (μεγάλος) απαιτούμενος χρόνος προετοιμασίας και οργάνωσης της διδακτικής παρέμβασης με χρήση ΤΠΕ», «ο (χαμηλός) βαθμός στήριξης των εκπαιδευτικών από τη σχολική ηγεσία», «η αναποτελεσματικότητα της επιμόρφωσης στις ΤΠΕ».
2. Η συχνότητα εφαρμογής των ΤΠΕ ήταν περιστασιακή. Εντούτοις, συχνή εφαρμογή των ΤΠΕ γινόταν για τη δημιουργία μαθησιακού υλικού, μέσω της χρήσης εκπαιδευτικών λογισμικών και στις σχολικές δραστηριότητες.
3. Ο βαθμός γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανότητας χρήσης των ΤΠΕ ήταν μεγάλος ή/και πολύ μεγάλος για συγκεκριμένες μορφές ΤΠΕ (π.χ. για δημιουργία έντυπου μαθητικού υλικού), ικανοποιητικός ή/και μεγάλος για «εφαρμογές γραφείου», ωστόσο χαμηλός για τεχνολογίες διαδικτύου και ιστού, έως και πολύ χαμηλός για εκπαιδευτικά σενάρια και εκπαιδευτικά λογισμικά.

Τέλος, η απάντηση στο τελευταίο ερώτημα (για την ικανότητα χρήσης των ΤΠΕ στη διδασκαλία) ήταν θετική, αφού περισσότεροι από τους μισούς συμμετέχοντες αναγνώρισαν την αυτεπάρκειά τους στη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία, ενώ δεν υπήρχε κανείς με εξ ολοκλήρου απορριπτική στάση («καθόλου»). Επίσης, τα ευρήματα στο ερώτημα της ενότητας Β αναφορικά με την αποτελεσματικότητα ή μη των επιμορφωτικών προγραμμάτων στις ΤΠΕ ήταν διαφωτιστικά της τάσης που χαρακτηρίζει τους συμμετέχοντες, αφού οι μισοί περίπου θεωρούν την αποτελεσματική επιμόρφωσή τους ως παράγοντα με ιδιαίτερη σημασία για τη διδακτική αξιοποίηση των ΤΠΕ.

Σε ό, τι αφορά επιμέρους ευρήματα από την ανάλυση των δεδομένων, εντοπίστηκαν αντιφατικές απαντήσεις για τη χρήση εκπαιδευτικών λογισμικών και διδακτικών σεναρίων, γιατί στην ενότητα Γ οι συμμετέχοντες εξέφρασαν την προτίμησή τους στη χρήση των εκπαιδευτικών λογισμικών, ενώ στην ενότητα Δ αυτοπροσδιορίστηκαν ως ανεπαρκείς στη χρήση τους, με ακριβώς ίδιο ποσοστό απαντήσεων σε δύο ερωτήματα για τα λογισμικά. Το ίδιο συμβαίνει, και προβληματίζει τελικά για το εάν έγινε κατανοητή από τους συμμετέχοντες η σημασία τους, και με τα σενάρια διδασκαλίας [τα εφαρμόζουν συχνά (ενότητα Γ), αφενός, δε νιώθουν επαρκείς στο να τα χρησιμοποιούν (ενότητα Δ), αφετέρου].

Σε ό, τι αφορά τη σύγκριση των ερευνητικών ευρημάτων με τα πορίσματα της μελετηθείσας βιβλιογραφίας, και ο Γιαβρίμης (2013) συμπεραίνει ότι «η συμμετοχή των εκπαιδευτικών στις επιμορφωτικές διαδικασίες αποτελεί το μέσο για την ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία», ωστόσο επισημαίνει ότι το περιεχόμενο των επιμορφωτικών προγραμμάτων (που είναι εκτός σχολικής πραγματικότητας), η ανεπαρκής υλικοτεχνική υποδομή (και χρηματοδότηση) και η δομή του Αναλυτικού Προγράμματος δυσχεραίνουν την εφαρμογή των δεξιοτήτων και γνώσεων των εκπαιδευτικών στην εκπαιδευτική διαδικασία. Επιπλέον, οι Ντίλιου και Κουτούζης (2011) στο ερώτημα που θέτουν για τη «φύση των παραγόντων που επηρεάζουν την απόφαση των εκπαιδευτικών για ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία» εντάσσουν τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό και την υλικοτεχνική υποδομή στους παράγοντες που επηρεάζουν τους δασκάλους στη λήψη αποφάσεων για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία. Και σ' αυτούς καταγράφεται «χαλαρή διασύνδεση της επιμόρφωσής τους με τη σχολική πραγματικότητα». Επιπλέον, και η Κοκκινάκη (2010), χαρακτηρίζει την «έλλειψη χρόνου», τις «υποδομές» και την «τεχνική υποστήριξη» ως τους πιο «αξιοσημείωτους αποτρεπτικούς παράγοντες για τη χρήση των ΤΠΕ στη σχολική τάξη. Επιπρόσθετα, στις Μητσιοπούλου και Βεκύρη (2011) διαπιστώνεται ότι η ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την «αυτοαποτελεσματικότητα» των εκπαιδευτικών όσον

αφορά την εκπαιδευτική χρήση των ΤΠΕ (είναι το χαρακτηριστικό που μετρήθηκε με ερωτήσεις της ενότητας Δ του ερωτηματολογίου και το οποίο απαντήθηκε παραπάνω). Με το εύρημά τους συμφωνεί και η Δόκου (2012). Περαιτέρω, στους Καλογιαννάκη και Παπαδάκη (2007) εντυπωσιάζει η «*ετοιμότητα των εκπαιδευτικών ΠΕ που παρακολούθησαν τα σεμινάρια για διδακτική αξιοποίηση και χρήση των ΤΠΕ στην καθημερινή σχολική πρακτική*», εύρημα που συμφωνεί και με τις απαντήσεις στο τελευταίο ερώτημα της πιλοτικής έρευνας. Ακόμα, οι Σέργγης και Κουτρομάνος (2013), σε ό,τι αφορά τις γνώσεις και δεξιότητες για τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία, συμπεραίνουν, όπως κατέδειξε και η έρευνα, ότι αυτές βελτιώθηκαν ικανοποιητικά μεν, αλλά όχι τόσο ώστε να μην απαιτείται επιπρόσθετη ενδυνάμωση των δεξιοτήτων τους στη χρησιμοποίηση εκπαιδευτικών λογισμικών σε projects, στη χρήση τεχνολογιών διαδικτύου και Web 2.0 εφαρμογών, καθώς και στην αξιολόγησή τους από τους εκπαιδευτικούς-χρήστες τους. Τέλος, σε αντίθεση με τα ευρήματα της έρευνας βρίσκεται το συμπέρασμα των Γιαννιμίς et al. (2011), ότι «*ο κατεξοχήν παράγοντας που δυσχεραίνει την ένταξη των ΤΠΕ στα σχολεία είναι η ανεπαρκής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών*», γιατί εδώ είναι (ιεραρχικά) ο λιγότερο αρνητικός παράγοντας.

Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας καταδεικνύουν, στο σύνολό τους, θετικές απόψεις των δασκάλων για τη χρήση και διδακτική αξιοποίηση των ΤΠΕ. Δηλαδή, οι δάσκαλοι των Δημοτικών του Ν. Αττικής δι-άκεινται θετικά στην υιοθέτηση της χρήσης των ΤΠΕ στη διδασκαλία τους, και η αποδοχή τους είναι απόρροια της επιμόρφωσής τους. Συνάγεται, επίσης, ότι μπορούν να χρησιμοποιούν συχνά και αποτελεσματικά τις ΤΠΕ, και κάποιες συγκεκριμένες μορφές τους (όπως τις εφαρμογές γραφείου) με αξιοσημείωτη επάρκεια. Μάλιστα, δεδομένου ότι οι περισσότεροι είχαν πιστοποιητικό Α' επιπέδου μόνο, τα αποτελέσματα θεωρούνται ιδιαίτερα ενθαρρυντικά, αφού έδειξαν απόπειρες χρήσης και προχωρημένων εφαρμογών (όπως σεναρίων διδασκαλίας) Β' επιπέδου. Επίσης, χαρακτηριστικό της θετικής στάσης τους είναι ότι την υιοθετούν, παρόλο που αναγνωρίζουν πως πλήθος εξωτερικοί (π.χ. περιβαλλοντικοί) παράγοντες θέτουν εμπόδια, όπως στην περίπτωση της τεχνικής ή της διδακτικής υποστήριξής τους, αξεπέραστα ενίοτε λόγω και της δεδομένης οικονομικής συγκυρίας με τα μειωμένα κονδύλια, (και) για τις επιμορφωτικές δράσεις.

Εν κατακλείδι, το δείγμα που αξιοποιήθηκε στην έρευνα δεν μπορεί να θεωρηθεί αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού (επισημαίνεται ότι δεν απαιτούνταν μεγαλύτερο ερευνητικό δείγμα στο πλαίσιο της Θεματικής Ενότητας του ΕΑΠ «Εκπαιδευτική Έρευνα στην Πράξη», εντός των ορίων της οποίας διεξήχθη η παρούσα πιλοτική έρευνα), οπότε μάλλον περιγράφει τάσεις παρά αποτελέσματα που μπορούν να γενικευθούν. Συνεπώς, για την κύρια έρευνα απαιτείται και η χρήση εργαλείων ποιοτικής μεθόδου, δηλ. συνεντεύξεων, ώστε να κατατεθούν πιο αναλυτικά και με απαντήσεις σε ανοικτού τύπου ερωτήσεις οι απόψεις των δασκάλων. Επιπλέον, σε μελλοντική έρευνα θα πρέπει να συσχετιστούν με την εξαρτημένη μεταβλητή «διδακτική αξιοποίηση των ΤΠΕ» (και να μετρηθούν στατιστικά) οι μεταβλητές «επίπεδο επιμόρφωσης», «πιστοποιητικό επιμόρφωσης» και «έτος επιμόρφωσης». Περαιτέρω, συστήνεται να διενεργηθεί η έρευνα και σε εκπαιδευτικούς ειδικοτήτων της ΠΕ, ενώ θα μπορούσε η διεξαγωγή της να αφορά και τη μέτρηση και των ατομικών παραγόντων που επηρεάζουν την εκπαιδευτική χρήση των ΤΠΕ.

5. Ερωτηματολόγιο (πιλοτικής έρευνας)

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

[Αριθμός: _____ (παραμένει κενό)]

Αγαπητοί συνάδελφοι,

ονομάζομαι Σταματίνα Κ. Κουτσιλέου (φιλόλογος) και εκπονώ την τελευταία εργασία μου – με θέμα «*Απόψεις εκπαιδευτικών (που υπηρετούν στην) ΠΕ για την αποτελεσματικότητα της επιμόρφωσής τους στις Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών*» – υποχρεωτική, για να εξεταστώ στη Θεματική Ενότητα «*Εκπαιδευτική Έρευνα στην Πράξη*» (στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού «*Σπουδές στην Εκπαίδευση*» της Σχολής Ανθρωπιστικών Σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου).

Παρακαλώ πολύ όλους εσάς, **τους εκπαιδευτικούς (δασκάλους και καθηγητές ειδικότητας)** Δημοτικού σχολείου **που έχετε επιμορφωθεί στις ΤΠΕ**, να συμπληρώσετε το παρόν ερωτηματολόγιο, ώστε να συγκεντρώσω τα δεδομένα που χρειάζονται και να ολοκληρώσω επιτυχώς τη ΘΕ. Το ερωτηματολόγιο **συμπληρώνεται ανώνυμα** και τα δεδομένα του θα χρησιμοποιηθούν **αποκλειστικά για τις ανάγκες της εν λόγω έρευνας.**

Σας ευχαριστώ θερμά για το χρόνο (λιγότερο από 10 λεπτά) που θα διαθέσετε για να απαντήσετε (Τηλ. επικοινωνίας: 69...).

Ημερομηνία: _____

Παρακαλώ συμπληρώστε με X την απάντησή σας.

A. ΑΤΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

- 1) Φύλο: Άνδρας Γυναίκα
- 2) Ηλικία: 24 - 35 , 36 - 45 , 46 - 55 , 56 - 65
- 3) Έτη Προϋπηρεσίας: έως 5 , 6 – 10 , 11 – 20 , 21 και άνω
- 4) Δάσκαλος Καθηγητής ειδικότητας _____
(προσδιορίστε ειδικότητα, π.χ. ξένη γλώσσα, πληροφορική κ.λπ.)
- 5) Σε τι είδους επιμόρφωση στις ΤΠΕ έχετε λάβει μέρος;
- Α' επιπέδου («Βασικές δεξιότητες χρήσης υπολογιστή»): Ναι Όχι
- Β' επιπέδου («Αξιοποίηση & εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη»): Ναι Όχι
- Άλλο (προσδιορίστε):
- 6) Έχετε πιστοποιηθεί στις ΤΠΕ;
- Πιστοποίηση Α' επιπέδου: Ναι Όχι
- Πιστοποίηση Β' επιπέδου: Ναι Όχι

B. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΤΗΝ «ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ»

- 7) Μεγάλος χρόνος προετοιμασίας και οργάνωσης της διδακτικής παρέμβασης από τον εκπαιδευτικό.
α. Συμφωνώ απόλυτα β. Πολύ γ. Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ δ. Διαφωνώ ε. Διαφωνώ απόλυτα
- 8) Ελλειπείς γνώσεις σχετικά με τη χρήση των Νέων Τεχνολογιών.
α. Συμφωνώ απόλυτα β. Πολύ γ. Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ δ. Διαφωνώ ε. Διαφωνώ απόλυτα
- 9) Μη αποτελεσματικές οι ευκαιρίες επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών σ' αυτόν τον τομέα.
α. Συμφωνώ απόλυτα β. Πολύ γ. Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ δ. Διαφωνώ ε. Διαφωνώ απόλυτα
- 10) Μη υποστήριξη των προσπαθειών των εκπαιδευτικών σε τεχνικό επίπεδο (ανεπαρκής υλικοτεχνική υποδομή, πρόσβαση στο Διαδίκτυο).
α. Συμφωνώ απόλυτα β. Πολύ γ. Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ δ. Διαφωνώ ε. Διαφωνώ απόλυτα
- 11) Έλλειψη υποστήριξης των εκπαιδευτικών προσπαθειών κατά τη διαδικασία αξιοποίησης των ΤΠΕ στη μαθησιακή διαδικασία (π.χ. μέντορας-εκπαιδευτικός, κοινότητες μάθησης).
α. Συμφωνώ απόλυτα β. Πολύ γ. Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ δ. Διαφωνώ ε. Διαφωνώ απόλυτα
- 12) (Χαμηλός) βαθμός στήριξης, προώθησης και ενδυνάμωσης των προσπαθειών των εκπαιδευτικών για την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη μαθησιακή διαδικασία, από την πλευρά της ηγεσίας της σχολικής μονάδας.
α. Συμφωνώ απόλυτα β. Πολύ γ. Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ δ. Διαφωνώ ε. Διαφωνώ απόλυτα
- 13) (Πολύς) ο διδακτικός χρόνος που απαιτείται για την υλοποίησή τους (ή μικρά τα περιθώρια χρόνου στο παραδοσιακό πρόγραμμα σπουδών).
α. Συμφωνώ απόλυτα β. Πολύ γ. Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ δ. Διαφωνώ ε. Διαφωνώ απόλυτα

Γ. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ

Πόσο συχνά:

14) Επιλέγετε τις ΤΠΕ για να δημιουργήσετε εκπαιδευτικό υλικό για τους μαθητές σας;

α. Πάντα β. Συχνά γ. Περιστασιακά δ. Σπάνια ε. Ποτέ

15) Δηλώνετε συμμετοχή σε δραστηριότητες του σχολείου όπου απαιτείται η γνώση της χρήσης τους;

α. Πάντα β. Συχνά γ. Περιστασιακά δ. Σπάνια ε. Ποτέ

16) Χρησιμοποιείτε εκπαιδευτικό λογισμικό για να εμπλουτίσετε τη διδασκαλία σας;

α. Πάντα β. Συχνά γ. Περιστασιακά δ. Σπάνια ε. Ποτέ

17) Εντάσσετε τις ΤΠΕ σε διδακτικά σενάρια που εφαρμόζετε στην τάξη;

α. Πάντα β. Συχνά γ. Περιστασιακά δ. Σπάνια ε. Ποτέ

18) Χρησιμοποιείτε βιντεοπροβολέα ή/και PowerPoint για την παρουσίαση της διδασκαλίας;

α. Πάντα β. Συχνά γ. Περιστασιακά δ. Σπάνια ε. Ποτέ

Δ. ΓΝΩΣΕΙΣ, ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΧΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΤΠΕ

Αποκτήσατε ή βελτιώσατε γνώσεις και δεξιότητες για να:

19) Αξιολογείτε τα εκπαιδευτικά λογισμικά ως προς την παιδαγωγική αξία τους;

α. Πάρα πολύ β. Πολύ γ. Αρκετά δ. Λίγο ε. Καθόλου

20) Χρησιμοποιείτε εκπαιδευτικά λογισμικά για την υλοποίηση σχεδίων εργασίας (projects);

α. Πάρα πολύ β. Πολύ γ. Αρκετά δ. Λίγο ε. Καθόλου

21) Χρησιμοποιείτε εφαρμογές γραφείου (π.χ. word, excel κ.ά.);

α. Πάρα πολύ β. Πολύ γ. Αρκετά δ. Λίγο ε. Καθόλου

22) Υλοποιείτε εκπαιδευτικά σενάρια διδασκαλίας με υπολογιστή;

α. Πάρα πολύ β. Πολύ γ. Αρκετά δ. Λίγο ε. Καθόλου

23) Χρησιμοποιείτε τεχνολογίες διαδικτύου και Web 2.0 εφαρμογές (π.χ. wiki, blogs κ.ά.);

α. Πάρα πολύ β. Πολύ γ. Αρκετά δ. Λίγο ε. Καθόλου

24) Δημιουργείτε το έντυπο υλικό σας μέσω υπολογιστή;

α. Πάρα πολύ β. Πολύ γ. Αρκετά δ. Λίγο ε. Καθόλου

25) (Πιστεύετε ότι μπορείτε να) χρησιμοποιείτε τις ΤΠΕ έτσι ώστε να καθιστάτε πιο ελκυστική και πιο αποτελεσματική τη διδασκαλία σας;

α. Πάρα πολύ β. Πολύ γ. Αρκετά δ. Λίγο ε. Καθόλου

6. Βιβλιογραφικές αναφορές

6.1. Ξενόγλωσσες βιβλιογραφικές αναφορές

- Giavrimis, P., Papastamatis A., Valkanos, E. & Anastasiou, A. (2011). Informatics and communication technologies (ICT) and in-service teachers' training. *Review of European studies*, 3(1), pp. 2-12. doi: 10.5539/res.v3n1p2
- Kalogiannakis, M. (2010). Training with ICT for ICT from the trainee's perspective. A local ICT teacher training experience. *Education and Information Technologies*, 15(1), pp. 3-17. doi: 10.1007/s10639-008-9079-3
- Kokkinaki, A. (2010). Primary School Teachers' Perspectives on the use of ICTs in Primary Education in Greece. In *International Conference on Multimedia and New Technologies (EDULEARN 2010)*, 5-7 July 2010. Barcelona, Spain. Ανακτήθηκε 27 Οκτωβρίου, 2014, από http://kokkinaki.net/mydata/KOKKINAKI_A_EDULEARN_2010_citation.pdf

6.2. Ελληνόγλωσσες βιβλιογραφικές αναφορές

- Γιαβρίμης, Π., Παπάνης, Ε., Νεοφώτιστος, Β., Βαλκάνος Ε. (2010). Απόψεις εκπαιδευτικών για την εφαρμογή των ΤΠΕ στην εκπαίδευση. Στο Α. Τζιμογιάννης (Επιμ.), *Πρακτικά Εργασιών 7^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή, Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση, 23-26 Σεπτεμβρίου 2010* (Τόμος ΙΙ, σσ. 633-640). Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Κόρινθος. Ανακτήθηκε 27 Οκτωβρίου, 2014, από <http://korinthos.uop.gr/~hcicte10/proceedings/23.pdf>
- Γιαβρίμης, Π. (2013). Νοηματοδοτήσεις Εκπαιδευτικών για την Αποτελεσματικότητα της Επιμόρφωσης στην Ένταξη των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Πράξη. Στο Α. Λαδιάς, Α. Μικρόπουλος, Χ. Παναγιωτακόπουλος, Φ. Παρασκευά, Π. Πιντέλας, Π. Πολίτης, Σ. Ρετάλης, Δ. Σάμψων, Ν. Φαχαντίδης, Α. Χαλκίδης (Επιμ.), *Πρακτικά Εργασιών 3^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου, Ένταξη των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία, 10-12 Μαΐου 2013*. Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Πειραιάς. Ανακτήθηκε 27 Οκτωβρίου, 2014, από <http://www.etpe.eu/custom/pdf/etpe2012.pdf>
- Creswell, J. W. (2011). *Η έρευνα στην εκπαίδευση: Σχεδιασμός, διεξαγωγή και αξιολόγηση της ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας* (Επιμέλεια Χαράλαμπος Τζορμπατζούδης). Αθήνα: Ίων.
- Δόκου, Μ. (2012). Οι Φραγμοί της Προσωπικότητας των Εκπαιδευτικών ως Εμπόδιο για την Ενσωμάτωση των ΤΠΕ στα Νέα Προγράμματα Σπουδών του «Νέου Σχολείου». *6^ο Πανελλήνιο Συνέδριο, Διδακτική της Πληροφορικής, 20-22 Απριλίου 2012*. Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Φλώρινα. Ανακτήθηκε 27 Οκτωβρίου, 2014, από <http://www.etpe.eu/custom/pdf/etpe1864.pdf>
- Καλογιαννάκης, Μ., Παπαδάκης, Στ. (2007). Οι επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στις Τεχνολογίες Πληροφορίας και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ). Στο Γ. Καψάλης, Α. Κατσίκης (Επιμ.), *Συνέδριο Η Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και οι Προκλήσεις της Εποχής μας, 17-20 Μαΐου 2007* (σσ. 472-481). Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα. Ανακτήθηκε 27 Οκτωβρίου, 2014, από http://web-server.math.uoc.gr:1080/Members/mkalogian/Arthro_Kalogiannakis_Papadakis.pdf
- Κομίνης, Γ. (2010). *Σχετικά με τη χρήση των ΤΠΕ στην Ελληνική Εκπαίδευση. Τα σημαντικότερα ζητήματα*. Ανακτήθηκε 6 Ιανουαρίου, 2014, από <http://blogs.sch.gr/gikomimis/files/2013/06/2013-gia-xrisi-TPE.pdf>
- Μπαγάκης, Γ. (Επιμέλεια) (2011). *Θεσμοθετημένες και νέες μορφές επιμόρφωσης: προς αναζήτηση συνέργειας και καλών πρακτικών*. Αθήνα: Οργανισμός Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών (Ο.ΕΠ.ΕΚ.). Ανακτήθηκε 27 Οκτωβρίου, 2014, από http://www.oepk.gr/pdfs/Vivlio_kales_praktikes.pdf
- Μητσιοπούλου, Ο., Βεκύρη, Ι. (2011). Ατομικοί και Σχολικοί παράγοντες που επηρεάζουν τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία από εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. *2^ο Πανελλήνιο Συνέδριο, Ένταξη και Χρήση των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία, 28-30 Απριλίου 2011*. Πανεπιστήμιο Πατρών, Πάτρα. Ανακτήθηκε 27 Οκτωβρίου, 2014, από <http://www.etpe.eu/custom/pdf/etpe1734.pdf>

Ντίλιου Ε., Κουτούζης Μ. (2011). Εισαγωγή και Αξιοποίηση των ΤΠΕ στα Ολιγοθέσια Σχολεία: Επιμόρφωση, Λήψη Αποφάσεων και Περιορισμοί στους Συλλόγους των Ολιγοθέσιων Δημοτικών του νομού Ευβοίας. *5ο Πανελλήνιο Συνέδριο Καθηγητών Πληροφορικής, Η Πληροφορική στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Ο ρόλος του καθηγητή Πληροφορικής στο νέο σχολείο, 1-3 Απριλίου 2011*. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα. Ανακτήθηκε 27 Οκτωβρίου, 2014, από <http://pdkap.sch.gr/2011/praktika2011/ergasies/14.pdf>

Πλεύρης, Γ. (2007). Γλωσσικά μαθήματα, διδακτική πράξη και ΤΠΕ. Φιλολόγοι μετεξεταστέοι στις ΤΠΕ. *2ο Εκπαιδευτικό Συνέδριο, Γλώσσα, Σκέψη και Πράξη στην Εκπαίδευση, 19-21 Οκτωβρίου 2007*. Ιωάννινα. Ανακτήθηκε 6 Ιανουαρίου, 2014, από <http://ipeir.pde.sch.gr/educonf/2/11NeesTehnologies/plevris/plevris.pdf>

Robson, C. (2007). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου: Ένα μέσον για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες ερευνητές* (2^η έκδ.) (Επιμέλεια Καίτη Μιχαλοπούλου). Αθήνα: Gutenberg.

Σέργης Σ., & Κουτρομάνος Γ. (2013). Η επίδραση της επιμόρφωσης στις Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών για τους εκπαιδευτικούς. *Θέματα Επιστημών και Τεχνολογίας στην Εκπαίδευση*, 6(1-2), 67-84. Ανακτήθηκε 14 Μαΐου, 2014, από <http://earthlab.uoi.gr/thete/index.php/thete/article/view/157>

Σταματίνα Κ. Κουτσιλέου

Εκπαίδευση και Κατάρτιση

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια («Σπουδές στην Εκπαίδευση» της Σχολής Ανθρωπιστικών Σπουδών) του ΕΑΠ.

Πτυχίο ελληνικής Φιλολογίας (ΜΝΕΦ) Φιλοσοφικής Σχολής ΕΚΠΑ.

Επιμορφωτικά σεμινάρια εκπαιδευτικής τεχνολογίας [«εργαλεία WEB 2.0 για εκπαιδευτικούς» / χρήση ψηφιακών τεχνολογιών στη διδασκαλία, επεξεργασία και διαχείριση κειμένων ιστοσελίδας (Joomla), ηλεκτρονικές δημοσιεύσεις, εκδόσεις (OJS)].

Αγγλικά, Γαλλικά.

Επαγγελματική εμπειρία

Εργαζόμενη πλήρους απασχόλησης στην Οριζόντια Δράση του Συνδέσμου Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών [υπεύθυνη «θεματικής επεξεργασίας» και συντονισμού «γλωσσικής επιμέλειας και διόρθωσης» των ηλεκτρονικών εκδόσεων της Δράσης «Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα» (www.kallipos.gr, <http://www.seab.gr/>) συγγραφέας, επιμελήτρια/διορθώτρια και μεταφράστρια στα ερευνητικά προγράμματα «Προηγμένες Κεντρικές Υπηρεσίες Ψηφιακών Βιβλιοθηκών Ανοικτής Πρόσβασης ΣΕΑΒ» και «Ανάπτυξη Ψηφιακής Συνεργασίας των Βιβλιοθηκών των Ιδρυμάτων της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης» (<http://www.unioncatalog.gr>) (2007-σήμερα)].

Διεύθυνση σπουδών και διδασκαλία φιλολογικών μαθημάτων σε ιδιόκτητο φροντιστήριο Μέσης Εκπαίδευσης. Διδασκαλία της Ελληνικής στη Σχολή Ικάρων και του μαθήματος «Ανθρωπιστικές Σπουδές» στα ΑΣΕΙ (ΣΤΥΑ και ΣΙΡ).